

Туристлени саны ёседи, алагъа кёп тюрлю онгла кыурау изленеди

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Турист инфраструктураны юсюнден айтканда, уа районда 11 къонакъ кой бла пансионат ишлеидиле, халкъны аш-суу бла жалчытан 22 предприятие барды. Былтыр а бери 120 мингге жууук адам келгенди. Быйлыны тогуз айны шартларына кёре уа, аланы саны 100 мингден аслам болгъанды.

«РФ-де ич туризмин айнтыну юсюнден» федерал программаны чеклеринде 2014 жылдан бери кырал-энчи партнёрлук мадар бла «Зарагж»-автотурист кластер ишленеди. Дагыда «Черек» деген турист-рекреация кластеринде проекти да жарашдырылады.

Биогонюнде инвесторланы болушуклары бла бир ненча проект тамамайбыз. Ол санда Чирик кёзде кёрмочлю бардырған ара, физкултура-саулык саклау комплекси, турист инфраструктура жетишгенни белгиленди. Дагыда «Гитче эм орталыкъ бизнесге болушук эту эм айнтыну», «Файдалы инвестиция амалланы кыурау» деген под-программала да топурулады.

Алада бизнес бла юрешгенге ачха, ырысха эм аныгалату болушук этуно нызамы белгиленди. Дагыда КъМР-ни Правительство республика бизнесге тийшли онгла берир мурат бла «Гитче эм орталыкъ предпринимательствону айнтыну» эм федерал корпорация» бла келишимге кыюл салгъанды.

Жылны алпандан бир гитче эм орталыкъ бизнесни предприниматерлери 35 микросайт берилгенди, битуде да бирге 25,2 миллион сом. Ырысха бла болушур мурат бла уа бизнес-инкубаторла ишленгендиле.

Тёрлёрлук мадарны айнтынуга энчи эс бурулады.

КъМР-де «Экономиканы айнтыну эм инновация экономика» деген кырал программаны чеклеринде «Гитче эм орталыкъ бизнесге болушук эту эм айнтыну», «Файдалы инвестиция амалланы кыурау» деген под-программала да топурулады.

Жылны алпандан бир гитче эм орталыкъ бизнесни предприниматерлери 35 микросайт берилгенди, битуде да бирге 25,2 миллион сом. Ырысха бла болушур мурат бла уа бизнес-инкубаторла ишленгендиле.

алада аренда тегелеген льготала тохташдырылгандыла, кёрмочлю, сёлешиле бардырчы, семинарла кыурача жерле да кыралгандыла, дегенди Беллецаха.

Аны айтханына кёре, «2025 жылгъа дери Шимал-Кавказ федерал округну айнтыну» кырал программага республика келир жылгъа беш проекти кёргозгенди.

Журот эм туризм министри орунбасары **Сумайлан Ахмат** инвесторланы кёбейтти жаны бла кыраллай иш этилгенни юсюнден айтханды. «Адамла социал, ол анда сабиле, жерле кыурагъа болушук эди. Бизге туристле кеп келирлерин сюе эсок, бизге регионла» сатыулары кёргозгенча, къонакъ юле ишлетирге керекди. Тамманланган жумушланы качествоу бла бирге уа тегерек-баш тазе болурга, адамла бла ариу сөлеше билирге тийшилиди», дегенди ол.

Жыйлытуда КъМР-ни айнтыну корпорациясыны директору кыулгуну толтурган Чоачиланы Ахмат, Аухиерге эм Бабуретте тегенди бардыры Аслан Урусос бла Османланы Мухтар, «Бизинг» солу базаны бла «Мастер класс А» обществену таматарлары **Аналаны Алий эм Жабрал Афауноу**, энчи предпринимател **Гелланы Чомай** да сёлешгендиле.

Курот эм туризм министри орунбасары **Сумайлан Ахмат** инвесторланы кёбейтти жаны бла кыраллай иш этилгенни юсюнден айтханды. «Адамла социал, ол анда сабиле, жерле кыурагъа болушук эди. Бизге туристле кеп келирлерин сюе эсок, бизге регионла» сатыулары кёргозгенча, къонакъ юле ишлетирге керекди. Тамманланган жумушланы качествоу бла бирге уа тегерек-баш тазе болурга, адамла бла ариу сөлеше билирге тийшилиди», дегенди ол.

Кенгешди контролчы эсе алып, жуапылы оргнагъа эсгертиле къабыл кёрюлгенди.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

КЪЫШХА ХАЗЫРЛАНЫУ НЕ ХАЛДА БОЛГЪАНЫН, ТАБИЙГЪАТДАН ЧЫКЪГЪАН ХАТАЛАНЫ АЗАЙТЫУ АМАЛЛАРЫН ДА СЮЗГЕНДИЛЕ

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Ызы бла республиканы жашуу журт-коммуналы мажмуо кюз артыкъ къышкы кыюу аймакларында заралганды. Инфраструктура эм цифрлы айнтыну министри орунбасары **Жамболат Гастаевни** айтханына кёре, республиканы жашуу журт фонду суулуукла жашуу журт фонду тийшли кыюу кыямлай топурулганды.

Ол жумушланы Правительство комиссия контролда туханды. Битеу районлада бла шахарлада инженер инфраструктураны болуу минитигенди, аныктыланган кемчиллик заманды керилгенди. «13 мингден аслам къышкы кой барды да, ала барысы да къышха хазырдыла. 15 сентябрьге дери жашуу журтла фонду объектлени паспортларына кёп салгынырга керек эди да, аны 1 сентябрде окулату топурулганды», деп белгиленди.

Докладчы билдиргенге кёре, суу эм жылуу ызлад ачыктыланган бууукла да заманды кетерилгендиле, котельникле барысы да буууксуз ишлеидиле. Аны хайырландан а кюз артыкъ къышкы кыюу кыямлау башланганды. «Федерал законлага тийшлиликке, юйлерге газ хауаны жашуу кыюу беш кюнне ичинде 8 градусдан ёрге кетерилмеге бериледи. Биз а аны да сактаймыз, 22 октябрде берил башлагъанбыз», дегенди бастады.

РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управленийысы адамланы суу объектеде кыркыуосуу-лукларын жалчыту жаны бла белгилюно баш специалист Анолати **Мирозев** а черкеледи, келледе адамланы салууклары, жанлары саклау иш къылай кыурагъанын юсюнден билдиргенди. Ол белгиле этген шартлага кёре, республикада жууунурга эркин этилген алты кеп барды, бизинде жагъала солт кыурагъандыла. Алада топурулганы кыркыуосуу-лукларын саклау мурат бла кыурауучуна, жер-жерги власть оргналы бла бирге, тинтиле бардырадыла, асламлы инфраструктурада уа аныгалату болушук этуно нызамы белгиленди.

мажмуо оргналада уа аныгалату иш барганды. Болсада жылы алындан бери сууга батып 6 адам өлгенди.

Владимир Солотохов, жууунурга жарактан бериле элек этгенлерин белгиле, власть оргналары жагыларын кыурау юсюнден сагыш этер чакырганды. «Солугура онгла берил болмай, ийле карьерле жоройдыла. Алада уа кыркыуу суу мадарла топурулды, аны ююн баталдыла адамлардыбыз», дегенди ол.

Жыйлытуда белгиле болганына кёре, республикада дайым да кыайтарылган табийгат кыйылыкъладан саклангы жаны бла программа кыурагъанды. Аны Бийик-тау геофизика институту жарашдырганды. Учреждени башчысыны орунбасары **Руслан Каловну** айтханына кёре, битуде да бирге аны жашауда бардырдыла 1 миллиард 740 миллион сом керекди. Программаны тёрт уллу бейкомо барды, ол санда кыар козюлюени, ыркылыны, буу уруулан, суу кетюрюлюени, алай башха

болумланы алгъадан билит тохтауы жаны бла мадарла белгиленгендиле. Ол 2019-2021 жыллада топурулганды.

Аны чеклеринде чыранланы халлары, ала нек азайганыларын илму жаны бла тинтирге керекди этилди.

Алим Башкара келде болуу юсюнден да айтханды. Биогонюнде анда суу, кетюрюлю, жалгъаланган объектлер деген кыркыуу жокчу. Болсада анда дайым да тинтиле бардырчыта, былтыр суу тёлген жерин тап халгъа келтирме керекти.

РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш управленийысыны надзор эм профилитация жаны бла бейкомо таматасыны орунбасары **Анзор Шогенов** а топшулеге кыркыуу кезиде «Жыйлытуда деген операция кылай топурулганын юсюнден билдиргенди. Кенгешге кыатышхана айттылган оюмлан, шартланы, амаланы эсте алып, прокол осертюргени жарашдырып, къабыл кёргенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

ТАРЫХ-МАДАНИЯТ

Джулатлы – ЮНЕСКО-ну къанат тубоне

Бу кюнледе «Синдик» къонакъ юйде «Джулат» халкъла аралы тарых-маданият парк деген битеуероси илму-практика конференция бардырдылганды. Аны Маданият эмда табийгат хазналары саклау жаны бла фонд Президент грантланы фондуна себеллиги бла кыураганды. Анга къатышханланы КъМР-ни Правительствоосууну Председателини орунбасары Мурат Карданов, Маданият эмда табийгат хазналары саклауру Лискебе аты россияны институту директору Владимир Аристархов эмда КъМР-ни Маданият хазналары объектленин саклау жаны бла управленийысыны башчысы Игорь Дроздов алышхалгъандыла.

Конференция «Джулат» халкъла аралы тарых-маданият парк деген проекти чеклеринде бардырылганды. Анга кёре уа бурунгулу бизни ёмюрге дери 3-чо ёмюрден башлап 18-чи ёмюрге дери археология эсертюргени, артегилли шахарланы болганды. Ма эмда 1995 жылда Тамерлан Алтын Орданы ханы Тохтамышны ууатханды. 13-14-чо ёмюрлени ахырында

битеудини хазнагъа саналган объектленин баш тизмесине къошулууча этерге дегенча мадарла киредале.

Тёбен Джулат эл бизни эрагъа

Кавказда бек улугъа саналган межгити ишленгенди. Тёбен Джунаны тюрк муратда арады биринчи экспедиция 1963 жылда барганды. Ма ол заманда археологала кеп зат тапхандыла.

уа ол Шимал Кавказда Алтын Орданы уллу шахарларындын бири болганды. Аны душманладан тегергиндеги бийик хуна кыорулаганды, Шимал

Аланы суратларына конференциягъа къатышханла ол кюн кыурагъан кёрмочуде кыурагъандыла.

Бу федерал магъаналы археология эсертюргени ЮНЕСКО-ну тизмесине къошаргъа болушукта. Аны ююн объектни паспорт керекди. Аны хазырлау бла бусагъатда специалистле керюшеди. Ала анта да археология тинтиле бардырдыла мурат этедиле. КъМР-ни Маданият эмда табийгат хазналары саклау жаны бла фонду уа Терк райондагы Тёбен Джулатда халкъла аралы тарых-маданият парк да кыуар умтулду.

Конференциягъа къатышханла биринчи кюн пленар жыйлытуда тематика докладла этгенди. Экинчи кюн а «Тороний Ножий Джулат»-объекте болгандыла.

Бу артегилли археология эсертюрге ЮНЕСКО-гъа къошулмас, гунч болуп кыалырга кыркыуу барды. Нек дегенде кыюурама барда турган кыурулуш ишле, къабырланы къазып айландыла да аны уллу хата саларды.

ХОПАЛАНЫ Марзят. Сураут авторнуду.

Документле

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини комитетлерини къауумларына тюрленюле кийириуню юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Регламентини 17-чи эмда 22-чи статьяларына тийшиликке Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бегим этеди:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутаты **Пешова Людмила Михайловна** Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Билим беруу, илму эмда жаш тёрлю политика

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Нальчик шахар, 2018 жыл 25 октябрь, №936-П-П**

жаны бла комитетини бла Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Культура, жамауат биригулене айнтыну эмда асламлы информация оргнала жаны бла комитетини къауумларына къошаргъа.

2. Бу Бегимни Россия Федерацияны Ара айыруу комиссиясына, Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясына жиберирге.

3. Бу Бегим къабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Т. ГОРОВА**

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны къюл кётюрууге къатышдыргъа эркинлиги болган членни сайлауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини БЕГИМИ

«Россия Федерацияны инсанларыны айыруу эркинликлерини эмда референдумга къатышдыргъа эркинликлерини бамлаа демократияларыны юсюнден» Федерал законну 22-чи эмда 23-чо статьяларына, «Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 5-чи статьясына тийшиликке Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бегим этеди:

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Нальчик шахар, 2018 жыл 25 октябрь, №936-П-П**

1. **Беспалова Наталья Олеговна** Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны къюл кётюрууге къатышдыргъа эркинлиги болган къауумуна къошаргъа.

2. Бу Бегимни Россия Федерацияны Ара айыруу комиссиясына, Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясына жиберирге.

3. Бу Бегим къабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Т. ГОРОВА**

Дикинов Султан Хасановични Къабарты-Малкъар Республиканы Контроль-эсеплеучю палатасыны аудиторуну кыулгундан болжалдан алгъа эркин этюно юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини БЕГИМИ

«Къабарты-Малкъар Республиканы Контроль-эсеплеучю палатасыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 38-чи статьясыны 2-чи кевесини 5-чи пунктуна тийшиликке Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бегим этеди:

1. **Дикинов Султан Хасановични** Къабарты-Малкъар Республиканы Контроль-эсеплеучю палатасыны аудиторуну кыулгундан эркин этерге, бу кыулгунда турурга деп тохташдырылган жыл саны жетени бла байламлы.

2. Бу Бегимни Къабарты-Малкъар Республиканы Контроль-эсеплеучю палатасына жиберирге.

3. Бу Бегим къабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Т. ГОРОВА**

Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны къауумуну ючден бирин къабыл кёрюно юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини БЕГИМИ

«Россия Федерацияны субъектлерини жамауат палатала кыурауу эмда аланы ишлерин бардырынуу битеуле жорукларыны юсюнден» Федерал законну 7-чи эмда 8-чи статьяларына, «Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы Законуну 9-чу статьясына, Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны къауумуну ючден бирин Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини кыурауу юсюнден Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини 2018 жылда 24 майда чыгарылгъан 871-ПП номерли Бегими бла къабыл кёрюлген Болууну 9-чу пунктуна тийшиликке Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бегим этеди.

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Жамауат палатасыны къауумуна бу адамланы къабыл кёрюле:

Бейпаланы Узеирни жашы **Суфиян** – Малкъар халкъны «Алан» Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организациасы

Пешова Людмила Андреевна – «Къабарты-Малкъар Республиканы тишриуларыны союзу» республикалы жамауат организациа

Желижахов Артур Аслангериевич – «Къабарты-Малкъар Республиканы Халкъны социал жумушла бла жалчытуучу-Игилки эт» деген арасы» коммерциялы болмаган автоном организациа

Зумакъулланы Мустафаны жашы **Ахсат** – «Жаш тёрлю башлау кыюу саклау институту» Къабарты-Малкъар жамауат организациа

Кануничок Анатолий Данилович – «Къабарты-Малкъар Республикада къазакъланы маданият арасы» регион жамауат организациа

Кишукъова Ирина Музафаровна – «Айнуу» жаңадурулук фонд

Колесников Юрий Александрович – «Патриот» Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Нальчик шахар, 2018 жыл 25 октябрь, №938-П-П**

от» Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организациа

Котлярова Мария Абрамовна – «Къабарты-Малкъар Республиканы Жазыуучуларыны союзу» жамауат организациа

Маслов Николай Александрович – «Къабарты-Малкъар Республиканы муниципал кыурауучуларыны совети» ассоциация

Ордокова Юлия Валерьевна – жамауат биригулене айнтынуга себеллик этген «Южный форум» Къабарты-Малкъар жамауат организациа

Скакунов Виктор Николаевич – фахмулу эмда хунерли сабилеге болушук этген «Махонька и её друзья» жаңадурулук фонд

Хажуашева Мадина Андреевна – «Нальчик шахар округу тишриуларыны совети» Къабарты-Малкъар жер-жерли жамауат организациа

Хачицэ Мухамед Мусабиевич – «Адыгэ Хасэ» Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организациа

Целоусова Ануся Азаматовна – Къабарты-Малкъар Республиканы Нотариал котарасы

Шаураланы Намжудины жашы **Артур** – инвалитлеге болушук этген «Возрождение» Къабарты-Малкъар жамауат организациа

Шарданов Нодар Абуевич – «Къабарты-Малкъар Республиканы врачларыны палатасы» регион жамауат организациа

Шерметова Оксана Назировна – Къабарты-Малкъар Республикада Элли (Фермер) мюлкенли бла эл мюле кооперативлени ассоциациясы

Шихахов Мухамед Хабасович – Урушуну, урунучу, Сауланган кючлени бла право нызамы саклауучу оргналары ветеранларыны (пенсиячыларыны) Къабарты-Малкъар республикалы жамауат организациасы.

2. Бу Бегим къабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Т. ГОРОВА**

Энергетика

Ток бла жалчытуу игиленеди, кемгереди

Быйыл бизни республикада ток сетельге 1073 хайырланынуу кыушылганды. Алагъа битуде да 37,4 МВт электрокок бериледи. Заявлаланы асламысы (726) иели юйлене къошуу бла байламлы эдиле да, алагъа 3,45 МВт ток барлыкды, деп билдиргенди «Каббалкэнегро»-компаниядан.

Социал магъаналы объектлени арасында Нальчикде ишлене турган жангы уллу школну белгилерге тийшилиди. Ары 800 кВт электрокок ётдюрюлгюджо. Дагыда Наргъалада теплицала 1 мегаватт бла жалчытылгъадыла. Гидрометаллургия завод а анта да къошак халда юк мегаваттха заявка бергенди.

Келишимле этилген, энергетика энди ток сетельге Урванди мурзуе кофно, Терс-Къозлда къонакъ койно. Дагыгайде талай саквижаны эмда Чегем районда жолну жарытырыкъ чыкаркъланы да къошаргъадыла. Ток бла жалчытыны башланганланы арасында уа

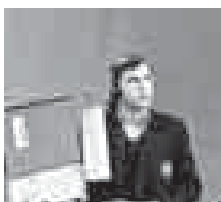
Ушшто-Суртда Маданият кой (37,2 кВт), Исламатлы бла Чегем кючю, сетевые инфраструктураны тюрлендирерге керек тюрлю эсок, ток ызлагъа къошулуучу болжалы 89 кюндю. Бу жумушун багъасы уа арт беш жылны ичинде 2,5 кереге азайтылганды. Заявлаланы «Каббалкэнегро»-бейкомленине барып жазаргъа негда аны интернет-порталына юсю бла берирге болушукду.

УБАШЛАНЫ Мурат.

ЭСЕРИУЛЕ

ПОЭЗИЯҢ ХАЛКЫҢ БЛА АЛАЙ БАЙЛАМЛЫДЫ – АНЫ ЖЫРЫН АЙТЫП ТУРАДЫ ЭНТТА

Шакарда, элде да кюз арты. Ол бийик аридуу – коюлю, гол болуп жарык. Ма баллар кон жаратылган болуп эдинг сен. Жюз жылданг атлаганса, иги кесек заман болады, бизи куюоп, керти дунинга кетгенли, алай а, дебенин бийинден-бийик бола, сезонго жангы куч ала, жашайса бизи бла.

Куулийланы Кюйсини бля Телпелони Алим.

Насылы да болуп эдинг – ата-бабаларыңгы жеринде ачканса куюонго биринчи кер. Эл-Тюбюнде бир жангы – кыялы, эки жангы а таула болган жерде ийнектелгенди аныла сени кыягынан бетиңги кон такталары. Анда этгенсе, анаг Уейирхан куюлундан тутуп, биринчи аттамларыңгы, татханса кыра шауданы суундан. Анда сау куюонго таудан келеди ийнектелгенди аныла сени кыягынан бетиңги кон такталары. Анда этгенсе, анаг Уейирхан куюлундан тутуп, биринчи аттамларыңгы, татханса кыра шауданы суундан.

башлай эди ата кыарындашың Горда жомакларың. Бошаган а бу сөзле бла этгенди: «Жер куюонде алай болган деп, жомак аны айтады. Анга ийнектелген а жарамайды. Жомак не заманда да тоюлукко, кертиликке. Ма жомакны ахыры. Жашауга а ахыр жок». Сен, таулу койду туулу, иш куюонде чыныгыгына беш-алты жыллың да кую куюонсе, миниг, иероз атың чалдырганса, чалгы чалганса, эшек бла отунга жер куюонсе, сабан соргонсе.

Телпелонго билим куюулгансы Телпелонго эди дунингы. Сентрибрың жылы, кесинг эсеруричю. «Бу шуулыгы» жайлыган куюонде башланган эди ол жол санга Тевен Чегем эди энди анычылган шолда. Сени ары келтирген Горданы кол атыны жазууң жашуу ууну унутмай келдиң. Ол огурулу, эсли тамата сени жаш шубуңг болганлай кыялганды. Арта, жаш жыры Атымырхан Элдэр Чегемни сен этген жырн айтырыгы сойгенде, ол кинога режиссер Куюмуклары Магомед сени Горданы сыратын да куюаркыды. Аны ана кыарындашың, Бечелланы жыры Хабас, ойнаркыды.

Атасылай эрте кыялгансы. Кыялы эди, алай кеп жарыңуу сансыз эткен бек зауксулу заманың эди ол – сабилйинги! Алай болмаса, ак гылычууга миниг: «Жорт, жорт, гылууң! Жорт, жорт, гылууң!» – деп жырлары эдинг? Хар эсергерин сайын жылгыта эди анагы, жаш да, ариу да анынга, ол замандагы татты ауазы: «Тур, балам, тур, – деп эди аңан, куюме ийилги, – гылычуугун тышанда сактап турады. Акызыш ийнектелгенди да. Тур, ханым, тур. Негерлеринг да кепиле да кыялыра. Тур, мени кез жарыгым, жигит балам...» Сейридриди, былай сөзлөрдөн сора, тышон кыачып, секирип туруп, куюондо сорюрге куюаркы ашыктыгыңгы?

Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

Ананг бла сен арбазда аны тыюбонде олпуруну керте керте, куюурама, эримеке амыр теренде, айтыр эди халыңгы: сен башыңгы анагы тобугуна салып, ол да, эки кыайры эсе да узаклыга кете, сени башыңгы шош-шош сыйап, куладула да акк таулагы кыял турган кезиде, татык жашуу кылуучуңу.

«Салам, эртенлик!» – деп салмышанса таш бла. (Арта биринчи китобыңга да алай атаркысы.) Инир сайы а, жерде бир секирик таш ашырге излеп, киден эсергерге тышон улуу жулузулагы, алаңы куюурап, ариу жануурада союелен айга да кез жетиде, анагы балалар тас этген айнуу жарсуундан толган шурун жырны тынгылааркысы. Халкыбызны жырларын бла жомакларыңгы гичтелигинден сойгенсе, Алаңы ажайып дунилары жарыта эди сабилйинги. Некич игиди дунинда жомак, жыр да болган?

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

«Куюонде дегенли, анда, Отгары Чегемде, Кек-Талада, магынасан да аныгламай, биринчи кер кинога кыарган куюонде не сабий тазалык бар эди сенде, негерлеринде да – кинода, ол ак жабудуа, отлаган кыюйлан оркестриң деп ала таш чыра бекеризирини эткенди. «Акк бериле, кыар бериле, – жангысы, эскиди да, ойюкени, ойюкмениги да акк жабуга – кый сорюрге сыйылды. Дунин куюон хайгы айланды!» – деп жазгына арта. Ол кон сен дунин куюондо жаны бети бла тыюбонг эдинг да, андан жарык эди ол кон.

Адабият

Шамалда жашаганланы оюмлары - суратлаулу

Шамал ханында жашаган эа адам саны халкыны хар бирини аны жырын айтан назмулары бардыла. Колхоз жерин айрыкча Россиян Мурманск областында турган сады (лопарна) деген миллетни адабият мурадурун салган назмуу Октябрьна Воронова 1933 жылда тууганды. Биринчи болгон кавида да кыялыңды. Ол суук, жаз башы эм жаз – кесиле бла, кыш а жылга жуук айл бла таулаган кыяын жерде назмуу болган улуу суядуу. Фамилну, хунери да заманлары анда, баям, өтпюк-оюдоле.

Октябрьна Владимировнаны киталчылың кыюлма алгындай, эсиме бир зат тошгонди: бир кер университетте окутурун устаны Малдасе: «Мен илму диссертацияны алында эгирграфка бир хунери тауу жашы – студенти Хучуланы Кызыры, сөзлериң алгынам. Ол былай жазганды диплом ишинде: «Халк кыялай бир таза, хайла билген болса да, аны оюмлары алай бир суратлауу болдыла», – деп». Сейр тийимлодо жаш адам аны эслегени?» – деген эди. Палланда деген, аты таурулхга киген гиче жомак дунин бис суңган-

«Халк кыялай бир таза, хайла билген болса да, аны оюмлары алай бир суратлауу болдыла», – деп». Сейр тийимлодо жаш адам аны эслегени?» – деген эди. Палланда деген, аты таурулхга киген гиче жомак дунин бис суңган-

«Халк кыялай бир таза, хайла билген болса да, аны оюмлары алай бир суратлауу болдыла», – деп». Сейр тийимлодо жаш адам аны эслегени?» – деген эди. Палланда деген, аты таурулхга киген гиче жомак дунин бис суңган-

«Халк кыялай бир таза, хайла билген болса да, аны оюмлары алай бир суратлауу болдыла», – деп». Сейр тийимлодо жаш адам аны эслегени?» – деген эди. Палланда деген, аты таурулхга киген гиче жомак дунин бис суңган-

«Халк кыялай бир таза, хайла билген болса да, аны оюмлары алай бир суратлауу болдыла», – деп». Сейр тийимлодо жаш адам аны эслегени?» – деген эди. Палланда деген, аты таурулхга киген гиче жомак дунин бис суңган-

Эртеден да келеди алай: Не ано, не аны, тууганлай, Хазиралой бизге кыяло – Жулугонбиз жерде алайды.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Эзелде не улпу шархара – Ма кыадк шархоска да, анда Кыайырызыз улпу алмыга – Ол бир юйюк адам улпуга.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел да хозыр учурга... Жалон бизиби анда кыялыңа.

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Жошганбыз алай бу жерде. Сойлаганбыз кыадор, өстенде –

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Инженер, ташчыла, усталза Эм баша керекчи усталз.

Эртеден да келеди алай: Не ано, не аны, тууганлай, Хазиралой бизге кыяло – Жулугонбиз жерде алайды.

Эртеден да келеди алай: Не ано, не аны, тууганлай, Хазиралой бизге кыяло – Жулугонбиз жерде алайды.

Эртеден да келеди алай: Не ано, не аны, тууганлай, Хазиралой бизге кыяло – Жулугонбиз жерде алайды.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жылжыран териден а кайды Биз керебиз жулуз сорюле. Атласок босгога тоштондн, – Кыбаргы кыялың кылародн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Жел куюрулу этенди уя? Башбыз а – улуу дуния, Узакгы чакыргын, теримтиң Бу суукк, бу кызылчн жерледн.

Мырдада – атыптез жемише, Келледе – чабык кыаймше, Кынкээбел

